

Despre lucruri prea minunate
Studii din domeniul teologiei protestante

Despre lucruri prea minunate

Studii din domeniul teologiei protestante

Editor
Csaba Balogh

Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet
Cluj-Napoca, 2023

© Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet

Editura: Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet
Institutul Teologic Protestant din Cluj-Napoca
Piața Avram Iancu 13, Cluj-Napoca
<https://proteo.cj.edu.ro>

Corectură: Monica Drăgoi

Coperta: Tipotéka

Tipografie: „Misztótfalusi Kis Miklós” Centrul de Presă Reformat

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

Despre lucruri prea minunate : studii din domeniul teologiei protestante /

ed.: Csaba Balogh. - Cluj-Napoca : Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet,

2023

ISBN 978-606-95647-1-4

I. Balogh, Csaba (ed.)

Cuprins

Prefață.....	7
Csaba BALOGH: Trăiește cel drept prin credință? Polemică religioasă și exegeză în comentariile la Habacuc 2:4b din perioada Reformei.....	9
Szabolcs Ferencz KATÓ: Era cultul oficial din Regatul Israel iahvist?	29
Zoltán ADORJÁNI: Atitudinea terapeuților din Egipt față de bunăstare	41
Dezső KÁLLAY: Cu devotament. Mărturiile lui Pavel despre slujirea sa apostolică.....	51
Éva ÉLES: Întâlniri misterioase. Duhurile din închisoare în contextul lui 1 Petru 3:18–22.....	69
György PAPP: Pentru noi oameni și pentru mântuirea noastră. Încarnarea domnului Isus Hristos în crezurile Bisericii Antice.....	81
Csaba TÓDOR: Omul ca imagine a lui Dumnezeu. Analogia existenței.....	95
Sándor Előd ÓSZ: Operele teologilor Reformei Bisericești în Colecția Blaj a Bibliotecii Filialei Academiei Române din Cluj.....	111
Sándor KOVÁCS: Câteva aspecte referitoare la predarea muzicii în colegiul unitarian din Cluj în secolele XVI–XIX.....	135
József SZÉKELY: Influența interpretării reformate a oficiului asupra vocației pastorale.....	147
Botond KOPPÁNDI: Predicarea narativă ca instrument pentru încântarea auditoriului	161
Edit SOMFALVI: O călătorie în istoria pedagogiei biblice și antice, ajutorul primordial în formarea ucenicilor lui Isus Hristos.....	175
Jenő KISS: Confruntarea cu sentimentul de vinovăție în consilierea pastorală.....	189

Operele teologilor Reformei Bisericești în Colecția Blaj a Bibliotecii Filialei Academiei Române din Cluj

Sándor Előd Ösz

Colecția Blaj a Bibliotecii Filialei Academiei Române din Cluj reprezintă un important vestigiu cultural al greco-catolicismului din Ardeal. Nucleul bibliotecii este format din colecția mănăstirii basilitane ctitorite în 1747 cu hramul Sfintei Treimi. În același an a început activitatea seminarului diecezan. Se pare că cele două instituții au avut o bibliotecă comună. Cărțile au fost inventariate pentru prima dată în 1752. (În mai multe volume regăsim exlibrisul manuscris al mănăstirii care în 1851 deja făceau parte din fondul seminarului.) Materialul s-a îmbogățit prin donațiile episcopilor Ioan Pataki și Inochentie Micu Klein.² În dezvoltarea colecției a avut un rol decisiv activitatea canonicului Timotei Cipariu (1805–1887), care a lăsat moștenire Bibliotecii colecția sa privată, care cuprindea circa 6–7000 de volume.³ Pe la sfârșitul secolului al XIX-lea s-au înființat la Blaj mai multe biblioteci instituționale greco-catolice. Aceste colecții au fost unite de Zenobie Păclișeanu sub egida Bibliotecii Centrale Blaj.⁴ Pe ștampila colectivă a Bibliotecii Centrale s-a menționat colecția de proveniență (Basilitană, Cipariu, Moldovan etc.). La 1 ianuarie 1949, Biserica Greco-Catolică s-a unificat forțat cu Biserica Ortodoxă Română. Biblioteca din Blaj a fost naționalizată și mutată la Cluj, devenind astfel parte a Bibliotecii Filialei Cluj a Academiei Române.

Materialul prezentat face parte dintr-o cercetare mai amplă, care vizează descrierea operelor teologilor protestanți din secolul XVI păstrate în colecțiile istorice din Ardeal. În Colecția Blaj a Bibliotecii Filialei Cluj a Academiei Române se găsesc 421 de tipărituri din secolul XVI.

---

¹ Cercetarea a fost realizată cu sprijinul Bursei Bolyai János a Academiei Maghiare de Științe (BO/00083/22/2).

² Ștefan Manciulea, *Biblioteca Centrală din Blaj*. Blaj: Tipografia Seminarului, 1939, 2–5.

³ Zsigmond Jakó, A Cipariu-könyvtár kialakulása és története. In: *Írás, könyv, értelmiség*. București: Kriterion, 1976, 257–283.

⁴ Manciulea, *Biblioteca Centrală*, 36–38.

Dintre acestea, 41 sunt operele unor teologi protestanți, 17 la număr. Apartenența confesională a autorilor este relativ echilibrată, opt dintre ei fiind lutherani și opt adepți ai teologiei protestante elvețiene. Lutheranii sunt: Andreas Althamer (cca 1490–1539), Johann Brenz (1499–1570), Johann Cogler (1525–1605), Paul Eber (1511–1569), Martin Luther (1483–1546), Philipp Melanchthon (1497–1560), Johannes Posselius (1528–1591) și Johannes Wigand (1523–1587). Elvețienii sunt: Théodore de Bèze (1519–1602), Jean Calvin (1509–1564), Henri Estienne (1531–1598), Johann Jakob Grynaeus (1540–1617), Rudolf Gwalther (1519–1586), Andreas Hyperius (1511–1654), François du Jon (1545–1602) și Wolfgang Musculus (1497–1563). Un singur autor, istoricul Johannes Sleidanus (1506–1556), nu poate fi asociat cu niciun curent al reformei. (Vezi Fig. 1.)

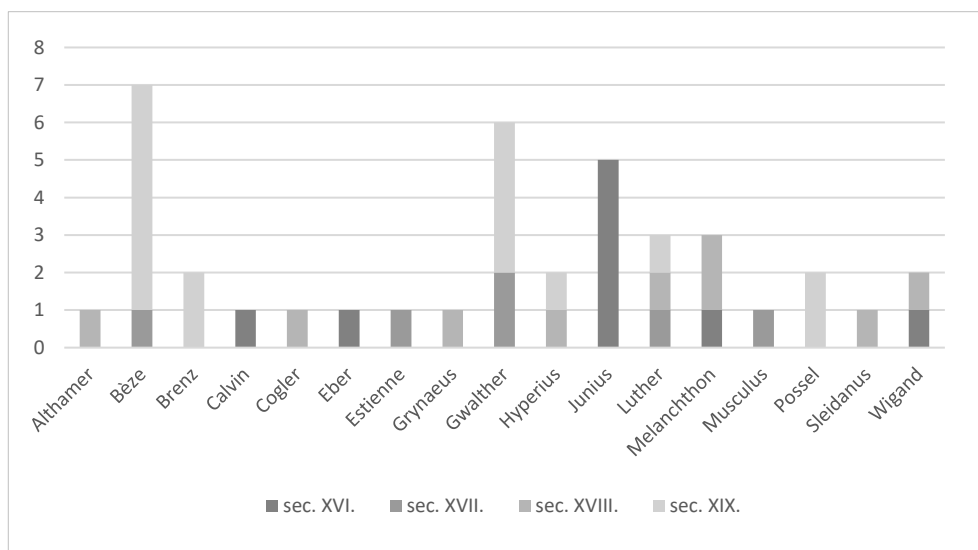

Fig. 1

O parte semnificativă a volumelor studiate a ajuns destul de târziu în Ardeal și, printre primii proprietari apuseni, se regăsesc figuri însemnate ale teologiei protestante premoderne. Primul proprietar al operei *Thesaurus* a lui Luther⁵ a fost preotul și superintendentul din Querfurt (1571–†1591), Noah Freundemann,⁶ care

⁵ Martin Luther, *Thesaurus explicationum omnium articulorum ac capitum ... doctrinae Christinae*, 1556 – vezi catalog nr. 32.

⁶ Karl Gottlob Dietmann, *Die gesanter der ungeänderten Augsp. Konfession zugethane Priesterschaft in dem Churfürstentum Sachsen*. 1/3. Dresden – Leipzig: Sigismund Ehrenfried Richter, [1752], 398–399.

a dăruit acest volum lui Johann Huter. Noul testament bilingv redactat de Bèze⁷ a fost în 1617 la Heidelberg, însă despre persoana proprietarului nu se cunosc detalii. Opera *Munumenta Patrum* a lui Johann Jakob Grynaeus făcea parte din biblioteca lui Johann Haselmayer, un preot protestant austriac exilat în Turingia.⁸

Un exemplar din colecția homiliilor lui Luther⁹ era în proprietatea lui Melchior Nicolai (1578–1659), profesor de teologie la Universitatea din Tübingen (1619–1625, 1631–1649), respectiv preposit în Stuttgart (1649–1659).¹⁰ Un coligat a două opere ale lui Gwalther¹¹ provine din biblioteca iezuitului Bartholomäus Molitor (1642–1696), profesor de teologie în Bamberg (1679–1683) și Würzburg (1683–1696).¹²

Circa un sfert din numărul tipăriturilor a ajuns încă din secolul XVI în spațiul transilvănean. Acestea au fost achiziționate de intelectuali în devenire, studenți ardeleni ai focarelor de cultură din Wittenberg, Frankfurt an der Oder și Heidelberg.

Un exemplar al calendarului redactat de parohul lutheran din Wittenberg, Paul Eber¹³ era în posesia unui predicator brașovean, Johann Balbus.¹⁴

Una dintre cele mai importante ediții protestante ale Bibliei, cunoscută sub numele de Biblia Tigurina,¹⁵ a fost cumpărată și legată în 1571 de fiul preotului evanghelic din Bunești, Paul Herbert care studia atunci la Universitatea din Wittenberg.¹⁶ Un an mai târziu, *Institutio christianae religionis* a lui Jean Calvin¹⁷ a fost

---

⁷ Théodore de Bèze, *Novum Iesu Christi Testamentum graece et latine*, 1611 – vezi catalog nr. 7.

⁸ <https://data.cerl.org/thesaurus/cnp00421729>

⁹ Martin Luther – Hieronymus Weller, *In evangelia dominicalia explicationes. Ennarationum in epistolas simul et Evangelia Dominicalia ... epitome*, 1557 – vezi catalog nr. 24.

¹⁰ <https://www.deutsche-biographie.de/sfz71773.html>

¹¹ Rudolf Gwalther, *In evangelium Jesu Christi secundum Ioannem homiliae*, 1565 + Ibid: *In Ioannis apostoli & evangelistae epistolam canonicam*, 1562 – vezi catalog nr. 19–20.

¹² Ludwig K. Walter, *Bildung – Universität – Theologie. Biogramme zum Lehrpersonal der Theologischen Fakultät Würzburg*. Würzburg: Ediție privată, 2010, 106–107.

¹³ Paul Eber, *Calendarium historicum*, 1559 – vezi catalog nr. 14.

¹⁴ Ernst Wagner, *Die Pfarrer und Lehrer der Evangelischen Kirche A. B. in Siebenbürgen. I. Von der Reformation bis zum Jahre 1700*. Köln – Weimar – Wien: Böhlau Verlag, 1998, 51.

¹⁵ *Bibliorum Codex Sacer*, 1564 – vezi catalog nr. 9.

¹⁶ Miklós Szabó – Sándor Tonk, *Erdélyiek egyetemjárása korai újkorban. 1521–1700*. Szeged: József Attila Tudományegyetem, 1992, 213.

¹⁷ Jean Calvin, *Institutio christianae religionis*, 1569 – vezi catalog nr. 12.

achiziționat tot la Wittenberg de biertăneanul Paul Pauli, care urma să devină rector al gimnaziului fondat de Honterus la Brașov.¹⁸

Viscrianul Michael Adelphus, student al universității din Frankfurt an der Oder¹⁹ a cumpărat în 1595 opera lui Philipp Melanchthon, care pregătea studenții teologi pentru examenul înaintea hirotiesirii.²⁰ În același an și în aceeași locație brașoveanul Wolfgang Göbel – care ulterior va deveni preot la Măieruș (1601–1602), Vulcan (jud. Brașov) (1602–1603) și Feldioara (1603–†1613)²¹ – și-a îmbogățit biblioteca cu o operă sistematică a lui Johann Wigand.²²

István Decsi de Baranya (?–1631), preotul reformat din Baia Mare (1603–?) și Oradea (1613–1631),²³ a cumpărat în 1598 – probabil în Heidelberg – un coligat format din cinci opere ale teologului reformat François du Jon.²⁴

Proprietarii autohtoni din secolul XVII ai volumelor studiate sunt preponderent preoți și dascăli reformați, lutherani și unitarieni din Ardeal și Crișana. În 1620 Stefan Seiwert din Codlea cumpără la Cluj un volum postum al lui Martin Luther.²⁵ Proprietarul ar putea fi identic cu un anumit Stefan Seivert care era preot la Târnăvioara în 1639.²⁶ În 1639 – tot la Cluj – studentul Colegiului Unitarian, un anume György Killyéni, viitorul lector al instituției (1645–†1646), a intrat în posesia unui coligat Musculus–Estienne.²⁷

Tamás Tiszabecsi, fiul preotului reformat clujean cu același nume²⁸ donează în 1650 colegiului din localitatea natală comentariul bilingv al Noului Testament redactat de Théodore de Bèze.²⁹ În 1690, volumul era deja în Colegiul din Aiud, fiind cumpărat de János N. Borosnyai care urma să devină preot la Ocna Sibiului

---

¹⁸ Wagner, *Die Pfarrer*, 123.

¹⁹ Wagner, *Die Pfarrer*, 49.

²⁰ Philipp Melanchthon, *Examen theologicum*, 1589 – vezi catalog nr. 33.

²¹ Wagner, *Die Pfarrer*, 66.

²² Johann Wigand, *Syntagma, seu corpus doctrinae Christi*, 1585 – vezi catalog nr. 41.

²³ János Heltai, Adattár a heidelbergi egyetemen 1595–1621 között tanult magyarországi diákokról és partfogóikról. *Az Országos Széchenyi Könyvtár évkönyve* (1980), 273–274.

²⁴ François du Jon, *De theologia vera*, 1594 + Ibid: *Ecclesiastici*, 1581 + Ibid, *De politiae Mosis observatione*, 1593 + Ibid, *Examen enuntiationum et argumentationum*, 1596 + Ibid, *In epistolam S. Iudae Apostoli per breves notae*, 1584 – vezi catalog nr. 25–29.

²⁵ Vezi nota nr. 5.

²⁶ Wagner, *Die Pfarrer*, 285.

²⁷ Wolfgang Musculus, *In Euangelistam Matthaëum commentarii*, 1551 + [Estienne–Osiander], *In Evangelium secundum Matthaëum, Marcum et Lucam commentarii*, 1553 – vezi catalog nr. 36, 16.

²⁸ Szabó – Tonk, *Erdélyiek egyetemjárása*, 277.

²⁹ Vezi nota nr. 7.

(1695–†1715).³⁰ Tot în această perioadă, un coligat care conține două comentarii ale lui Rudolf Gwalther³¹ ajunge la preotul reformat din Sebiș, János K. Szeghalmi.

Calendarul redactat de Paul Eber³² a ajuns în secolul XVII. la preoții lutherani: Andreas Deidrich (?–1626), Andreas Malberti (1609–1661), Johann Isgen (1663–1729), respectiv la istoricul Matthias Miles (1639–1686).³³ Predicatorul din Măieruș (1622), Lukas Brenner³⁴ a dobândit sinteza teologică a lui Wigand.³⁵ Biblia Tigurina³⁶ deja menționată a trecut în a doua jumătate a secolului XVII în proprietatea preotului din Homorod (1667–1675), Cața (1675–1682) și Rupea (1682–1702), Andreas Lang,³⁷ mai târziu la fiul său, Gustav, care era preot în Cața (1710–1732).³⁸

Între proprietarii din secolul XVIII se numără intelectuali clerici maghiari și, într-o măsură mai mică, sași. Unele volume au trecut prin biblioteca mai multor preoți sau studenți ai colegiilor și gimnaziilor.

Noul Testament bilingv al lui Bèze³⁹ a trecut prin mâinile preoților: János Nyitrai din protopopiatul Târnavelor (1716), János Marosi din protopopiatul Gurghiu, respectiv studentul aiudean Ádám Kendi (vezi biografiile detaliate în notele catalogului). Preotul din Vechea (jud. Cluj), Márton Újvári,⁴⁰ a deținut un coligat al operelor lui Althamer, Wigand și Cogler.⁴¹ Coligatul *Musculus–Osainder*⁴² s-a perindat între studenții aiudeni Imre Barátosi, Bálint Maksai și Mihály Pünkösti, care au slujit în parohii din protopopiatele Aiud și Hunedoara–Zărand. Tot la Aiud a studiat Sámuel Érsekújvári⁴³ când a cumpărat *Thesaurus*-ul lui Luther.⁴⁴ Volumul a ajuns la József Kovásznai Gotz, preot în Heria (1794–1799), Hășdat (1799–

---

³⁰ Szabó – Tonk, *Erdélyiek egyetemjárása*, 142.

³¹ Vezi nota nr. 11.

³² Vezi nota nr. 14.

³³ Wagner, *Die Pfarrer*, 157, 340, 237.

³⁴ Wagner, *Die Pfarrer*, 151.

³⁵ Vezi nota nr. 22.

³⁶ Vezi nota nr. 15.

³⁷ Wagner, *Die Pfarrer*, 228.

³⁸ Gustav Arz, *Die Pfarrer der evangelischen Gemeinden A.B. in der Rumänischen Volksrepublik von der Reformation bis zur Gegenwart*. In: *Siebenbürgische Familienforschung* 7.2 (1990), 64.

³⁹ Vezi nota nr. 7.

⁴⁰ József Kolozsvári, *Litteris et pietati sacrum. Adalékok a Kolozsvári Református Kollégium történetéhez* III. Cluj-Napoca: Eparhia Reformată din Ardeal, 2012, 82.

⁴¹ Andreas Althamer, *Conciliationes locorum Scripturae*, 1592 + Johann Wigand, *De generatione Filii Dei*, 1590 + Johann Cogler, *Aliquot obiectiones in epistolam Pauli ad Galatas*, 1592 – Vezi catalog nr. 1, 40, 13.)

⁴² Vezi nota 27.

⁴³ Zsigmond Jakó – István Juhász, *Nagyenyedi diákok 1662–1848*. București: Kriterion, 1979, 166.

⁴⁴ Vezi nota 5.

1801) și Biia (1801–†1837), notarul protopopiatului Sibiu.⁴⁵ Din biblioteca lui Kovászai a ajuns tot la Blaj lucrarea de istorie bisericească a lui Sleidanus.⁴⁶

András Huszti este una dintre cele mai controversate figuri ale Bisericii Reformate din Ardeal în secolul XVIII. După studii la Cluj și Frankfurt an der Oder, a fost profesor de jurisprudență în Colegiul Reformat din Cluj (1732–1749), dar a fost înlăturat din cauza viziunilor teologice heterodoxe. În 1749, s-a convertit la catolicism și a devenit rechizitor în cadrul Capitlului din Alba.⁴⁷ Biblioteca lui s-a dispersat în diferite colecții. În Colecția Blaj a ajuns un coligat al operelor lui Rudolf Gwalther.⁴⁸ Singurul proprietar mirean reformat din secolul XVIII este Mózes Nádra, moșier din comitatul Hunedoara, cu domenii în Băcia și Clopotiva.⁴⁹ El a fost proprietarul unui exemplar din *Topica Theologica* al lui Hyperius.⁵⁰

Printre proprietarii lutherani îl amintim pe preotul din Șoala (1692–†1727), Simon Thellmann,⁵¹ care a dobândit în 1717 mult citatul *Thesaurus* al lui Luther;⁵² Georg Czelgi, preot în Giacăș (1735–1742) și Sântioana (1742–†1757),⁵³ proprietarul Bibliiei Tigurine;⁵⁴ respectiv orășteanul Johann Falk, preot la Ocna Sibiului (?–1790), Gusu (1790–1806) și Berghin (1806–1807),⁵⁵ care deținea un volum al homiliilor lui Luther.⁵⁶

Primii proprietari greco-catolici îi întâlnim din a doua jumătate a secolului XVIII. Volumele descrise mai jos au fost deja în secolul XIX la Blaj: 21 de tipărituri provin din biblioteca mănăstirii basilitane, zece din colecția lui Timotei Cipariu, șase din biblioteca gimnaziului, două din colecția canonicului Ioan Moldovan, iar proveniența a două tipărituri este incertă. (Vezi Fig. 2.)

---

⁴⁵ Sándor Előd Ősz, *A Nagyenyedi Református Egyházmegye történeti névtára kezdetektől 1800-ig* (manuscris în proprietatea autorului), 74.

⁴⁶ Johannes Sleidanus, *Commentariorum de statu religionis*, 1558 – vezi catalog nr. 39.

⁴⁷ Miklós Szabó – László Szögi, *Erdélyi peregrinusok. Erdélyi diákok európai egyetemeken 1700–1849*. Târgu-Mureș: Mentor, 1998, 232.

⁴⁸ Vezi nota 11.

⁴⁹ Dezső Buzogány – Sándor Előd Ősz (ed.), *A hunyad–zarándi református egyházközségek történeti katasztere*. Cluj-Napoca: Eparhia Reformată din Ardeal, 2005–2007, vol. I, 151; vol. II, 246.

⁵⁰ Andreas Hyperius, *Topica Theologica*, 1573 – vezi catalog nr. 24.

⁵¹ Wagner, *Die Pfarrer*, 296.

⁵² Vezi nota 5.

⁵³ Arz, *Die Pfarrer*, 62, 60.

⁵⁴ Vezi nota 15.

⁵⁵ Arz, *Die Pfarrer*, 37, 12, 172.

⁵⁶ Vezi nota nr. 9.

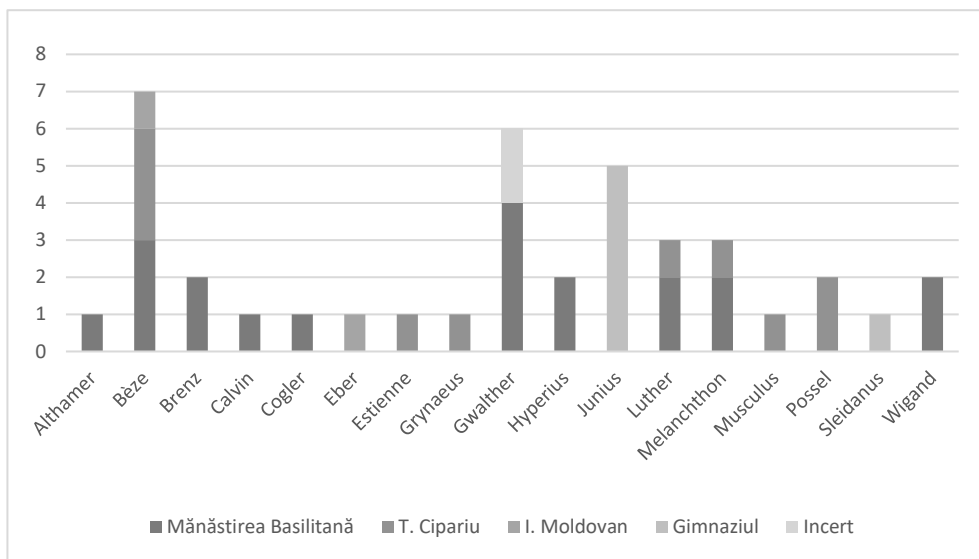

Fig. 2

Volumele prezentate constituie o parte extrem de valoroasă a patrimoniului de carte veche din Transilvania. Ele reflectă obiceiurile de colectare a cărților, care diferă din epocă în epocă, iar din secolul XVIII apartenența confesională a bibliofilului devine primordială la achiziția tipăriturilor. Proprietarii sunt în marea lor majoritate intelectuali clerici protestanți, școliți în străinătate sau în instituțiile ardelenne de prestigiu. O caracteristică aparte a colecției studiate este numărul mare al volumelor ajunse după 1700 în țară, respectiv prezența însemnelor de proprietate ale unor intelectuali germani, majoritatea fiind lutherani.

În catalogul din anexă publicăm descrierea detaliată a volumelor studiate. În rândul unu apare autorul și titlul. În rândul doi se menționează ediția, numele tipografului și anul apariției. În rândul trei sunt precizate dimensiunile, respectiv paginația volumului. Apoi urmează eventualele tipărituri coligate și descrierea legăturilor. Partea a doua prezintă însemnările de proprietate, manuscrise, presate și șampilate. Pe parcursul cercetării, ne-am propus identificarea proprietarilor cărților, iar scurtele lor biografii se regăsesc în note. La finalul fiecărei descrieri, am menționat numărul tipăriturii în cele mai consacrate bibliografii naționale și internaționale (VD16, USTC, GLN), respectiv cota volumului descris.

Catalog

1.

Althamer, Andreas: Conciliationes locorum Scripturae

Vitebergae, Georgius Mullerus, MDXCII (1592)

8°, f. [9] + 236 + [50]

Coligat 1. (Coligat 2: Wigand, Johann: De generatione Filii Dei, 1590 – nr. 40., Coligat 3: Cogler, Johann: Aliquot obiectiones in epistolam Pauli ad Galatas, 1592 – nr. 13.)

Legătură din pergament pictat pe tăblii de carton, sec. XVI.

Forzaț iv: Ștampilă: BIBLIOTECA CENTRALA ARHIDIECEZANA BLAJ. Provine din BIBLIOTECA Basilitana.

Foaia de titlu: Martini N. Ujvari⁵⁷ Cujus refugium et Paetra[!] Jah.

S. D. B. 1851

Ștampilă: M B S S T.

Ștampilă: BIBLIOTECA CENTRALĂ BLAJ.

VD16 ZV 438

ClujAcad B 1476

2.

Bèze, Théodore de: Epistolarum theologiarum liber unus. Secunda editio

Genevae, Eustathius Vignon, MDLXXV (1575)

8°, f. [4] + p. 670 [recte: 370] + f. [11]

Legătură din pergament pictat pe tăblii de carton, sec. XVII.

Inscripție pe cotor: Epistola / Theologica / T. Bezae.

Forzaț iv: Ștampilă: BIBLIOTECA CENTRALA ARHIDIECEZANA BLAJ. Provine din BIBLIOTECA T. Cipariu.

Pagina de titlu: Ștampilă: TIMOTHEU CIPARIU.

GLN-2537

ClujAcad B 3046

3.

Bèze, Théodore de: Nouum Testamentum, ... cujus graeco contextui respondent interpretationes duae [Genevae], [Henricus Stephanus], 1582

2°, p. [12] + 525 + [3] + 1-320 + 323-488 + [66]

Legătură din piele pe tăblii de lemn, cu resturi de încuietori, sec. XVI.

Inscripție pe cotor: Novum [Tes]tam. / cum An[n]otat: Bezae.

Forzaț r: Ștampilă: BIBLIOTECA CENTRALA ARHIDIECEZANA BLAJ. Provine din BIBLIOTECA T. Cipariu.

Pagina de titlu: Ștampilă: DIN BIBLIOTECA T. CIPARIU.

Ștampilă: TIMOTHEU CIPARIU.

GLN-2923

ClujAcad B 1986

---

⁵⁷ Márton Újvári s-a înscris în 1770 în Colegiul Reformat din Cluj, iar ulterior a devenit pastor în Vechea. (Kolozsvári, *Litteris et pietati*, 82.)

4.

Bèze, Théodore de: Sermons sur l'histoire de la passion et sepulture de nostre Seigneur Iesus Christ [Genève], Jean le Preux, MDXCVIII (1598)

8°, p. [16] + 927 + [25]

Legătură din piele pe tăblii de carton, sec. XVIII.

Inscripție pe cotor: SERMONS / [...] / I O. I.

Coperta I interior: Ștampilă: BIBLIOTECA CENTRALA ARHIDIECEZANA BLAJ. Provine din BIBLIOTECA Basilitana.

GLN-3963

ClujAcad B 13657

5.

Bèze, Théodore de: Poemata varia

[Genevae], Jacobus Stoer, MDXCIX (1599)

8°, f. [10] + 1-120 + 112-206

Legătură din piele pe tăblii de carton, sec. XVI.

Inscripție pe cotor: Poemata Theo/dori Bezae.

Pagina de titlu: Ștampilă: TIMOTHEU CIPARIU.

GLN-4035

ClujAcad B 6301

6.

Bèze, Théodore de: Sermons sur l'histoire de la resurrection de nostre Seigneur Iesus Christ

Genève, Jean le Preux, MDCIX (1609)

2°, p. [32] + 547 + [27]

Legătură din piele pe tăblii de carton, sec. XVIII.

Inscripție pe cotor: SERMONS / [...] / T O. [...].

Forzaț 2v: Ștampilă: BIBLIOTECA CENTRALA ARHIDIECEZANA BLAJ. Provine din BIBLIOTECA Basilitana.

USTC – 6703074

ClujAcad B 13658

7.

Bèze, Théodore de: Novum Iesu Christi Testamentum graece et latine

[Genevae], Samuel Crispinus, MDCXI (1611)

8°, p. [32] + 282 + 231 (lipsesc ultimele două file)

Legătură din pergament pictat pe tăblii de carton, sec. XVIII.

Inscripție pe cotor: NOVUM / TESTAMENTUM.

Coperta I interior: Em[ptus] f. 1/20. [sec. XVIII.]

Ștampilă: BIBLIOTECA CENTRALA ARHIDIECEZANA BLAJ. Provine din BIBLIOTECA I. M. Moldovan.

Pagina de titlu: Ex libris Thomae Tiszabetsi⁵⁸ collatus in ra[ti]one[m] Collegy Claud[iopolitani].
1650.

M. T. A. [sec. XVII.]

Ex libris Stephani Borosnyai⁵⁹ cujus pars est Jehova, comparatus in Collegio Nagy Enyediensi
Anno reparatae salutis 1690 Die 30 Januarii floren[us] 1 denarii 20.

Ștampilă: TIMOTHEU CIPARIU.

Pagina de titlu v: Dono accipi a D[omino] Johanne Marosi.⁶⁰

Per Poss[ess]orem Adamum Kendi⁶¹ novum induit habitum A[nn]o 1772.

[f. 15r.]: Possidet hoc graecu[m] T[esta]m[en]tu[m] Joh[annes] Nyitray⁶² cui D[ominus] provide-
bit [...] An[n]o 1716 26 Xbris [Decembris] mpr.

f. 1v: St. B.

f. 231r: O pater, o hominum diuumq[ue] aeterna potestas, Principium rector, dux, semita, termi-
nus idem, Rex pie, rex fortis, rutili moderator, olympi sit tibi laus et honor, benedictio gloria
semper. Die penult[ima] Octob[ris] Hejdelberg[ae] A[nn]o vitae 1617 ad [...] devot[us] scribe-
bam.

USTC – 6702935

ClujAcad B 4911

8.

Bèze, Théodore de: Sermons sur les trois premiers chapitre du Cantique des Cantiques
Genève, Pierre et Jaques Chouet, MDCXV (1615)

8°, f. [20] + 542

Legătură din piele pe tăblii de carton cu cotor aurit, sec. XVIII.

Inscripție pe cotor: SERMONS / [...] / I O. II.

Coperta I interior: Ștampilă: BIBLIOTECA CENTRALA ARHIDIECEZANA BLAJ. Provine din BI-
BLIOTECA Basilitana.

Pagina de titlu: Desene din sec. XVIII.

ClujAcad B 13513

---

⁵⁸ Tamás Tiszabecsi junior este fiul protopopului de Cluj, a studiat în Frankfurt am Oder (1651, 1654), Franeker (1652), Oxford (1653), Heidelberg (1655) și Geneva (1655) (Szabó – Tonk, *Erdélyiek egyetemjárása*, 277).

⁵⁹ János N. Borosnyai s-a înscris în 1683 la Colegiul Reformat din Aiud, a studiat în Frankfurt am Oder (1691) și Franeker (1692), a fost preot la Ocna Sibiului (1695–1715) (Szabó – Tonk, *Erdélyiek egyetemjárása*, 142).

⁶⁰ János Marosi s-a înscris în 1747 la Colegiul Reformat din Târgu Mureș, în 1752 la Aiud, a fost preot la Vălenii de Mureș (1765–1772), Păingeni (1773–1786), Gorenii (1787–1788), Beica de Jos (1788–1806) și Aluniș (1806–1807) (Sándor Előd Ósz, *A Görgényi Református Egyházmegye történeti névtára a kezdetektől 1858-ig*. Budapesta: Gondolat, 2013, 122).

⁶¹ Ádám Kendi s-a înscris în 1758 în Colegiul Reformat din Aiud (Jakó – Juhász, *Nagyenyedi diákok*, 166).

⁶² János Nyitrai s-a înscris în 1713 în Colegiul Reformat din Sárospatak (aflat în exil în Cricău), a fost preot la Hărănglab (1720–1728), Herepea (1728–1730), Ibașfalău (azi Dumbrăveni) (1732), Sânpaul (1734–1740) și Daia (1746–1762) (Dezső Buzogány – Sándor Előd Ósz – Levente Tóth (ed.), *A történelmi Küküllői Református Egyházmegye egyházközségeinek történeti katasztere* II. Cluj-Napoca: Koinónia, 2009, 447).

9.

Bibliorum Codex Sacer et authenticus

Tiguri, Christophorus Froschoverus, MDLXIII (1564)

4°, f. [8] + 576

Legătură din piele pe tăblii de lemn, cu resturi de încuietori, sec. XVI.

Coperta I exterior: P H B⁶³ / 1571.

Coperta I interior: Citate biblice, sec. XVII.

Glorificati Vitam Haereditabunt. [sec. XVII]

Aestimatus f. 5. (sec. XVII.)

Jure me possidet Andreas Langi[us] Rup[ensis].⁶⁴

Forzaț iv: Citate din Gregorie cel Mare și Philipp Melanchthon.

Forzaț iv: Ștampilă: BIBLIOTECA CENTRALA ARHIDIECEZANA BLAJ. Provine din BIBLIOTECA Basilitana.

Pagina de titlu: Sum Gustavi Langii Rupens[is].⁶⁵

Sum Georgii Czelgji Kund.⁶⁶

f. 576r: Poem latin cu incipit: *Advena percurras cunctos ...*

Forzaț 2r: Rugăciune în limba latină: *Omnipotens Deus ...*

Forzaț 2v: Rugăciune în limba germană intitulată: *Precatio habenda post concionem.*

Coperta II interior: Popul[us] prae multitudine bombavit[!] Barnh. 2 / 4 May Anno 1584.

Citat din Augustin.

Text german despre descoperirea tiparniței, sec. XVI.

Marginalii în limba latină, sec XVI.

VD16 B 2634

ClujAcad B 13703

10.

Brenz, Johannes: Explicatio epistolae Pauli ad Galatas

Francoforti, Petrus Brubach, XLVIII[!] (1548)

8°, f. 336

Coligat 2. (Coligat 1: Hyperius, Andreas: In D. Pauli ad Romanos ..., 1549 – nr. 23., Coligat 3: Brenz,

Johannes: Explicatio Epistolae Pauli Ad Philippenses, 1548 – nr. 11.)

VD16 B 7609

ClujAcad B 13522/a

11.

Brenz, Johannes: Explicatio Epistolae Pauli Ad Philippenses

Francoforti, Petrus Brubach, MDXLVIII (1548)

---

⁶³ Descifrare posibilă: Paul Herbert Budensis. Paul Herbert este fiul preotului din Bunești, s-a înscris în anul 1570 la Universitatea din Wittenberg (Szabó – Tonk, *Erdélyiek egyetemjárása*, 213).

⁶⁴ Andreas Lang s-a înscris în 1652 în gimnaziul din Brașov, a fost predicator în Brașov (1664–1667), preot la Homorod (1667–1675), Cața (1675–1682) și Rupea (1682–1702) (Wagner, *Die Pfarrer*, 228).

⁶⁵ Gustav Lang (1682–1732), fiul lui Andreas s-a născut la Rupea, a slujit ca predicator în localitatea natală, mai târziu ca preot în Cața (1710–1732) (Arz, *Die Pfarrer*, 64).

⁶⁶ Georg Czelgi s-a născut în Cund, a slujit ca predicator în localitatea natală, mai târziu ca preot în Giacăș (1735–1742) și Sântioana (1742–†1757) (Arz, *Die Pfarrer*, 62, 60).

8°, f. 151

Coligat 3. (Coligat 1: Hyperius, Andreas: In D. Pauli ad Romanos ..., 1549 – nr. 23., Coligat 2: Brenz, Johannes: Explicatio epistolae Pauli ad Galatas, 1548 – nr. 10.)

VD16 B 7615

ClujAcad B 13522/b

12.

Calvin, Jean: Institutio christianae religionis

Genevae, Franciscus Perrinus, 1569

8°, f. [2–16] + p. 980 + f. [66] (lipsește pagina de titlu)

Legătură din piele pe tăblii din lemn, una dintre încuietori lipsește, sec. XVI.

Copertă I exterior: P P B⁶⁷ / 1572

Copertă I interior: Donata în folosul Museului nationale de Studiosulu Vasiliu Argiu⁶⁸ Annullu 1852.

Exlibrisuri șterse.

Stampilă: BIBLIOTECA CENTRALA ARHIDIECEZANA BLAJ. Provine din BIBLIOTECA Basilitana.

f. 1r.: Ștampilă: Biblioteca Centrală Blaj.

f. 34r.: Argyius Balás.

Forzaț 2r: Argyius Balás.

Marginalii din sec. XVI.

GLN-808

ClujAcad B 13473

13.

Cogler, Johann: Aliquot obiectiones in epistolam Pauli ad Galatas

Vitebergae, s. t., 1592

8°, [f. 59]

Coligat 3. (Coligat 1: Althamer, Andreas: Conciliationes locorum Scripturae, 1592 – nr. 1, Coligat 2:

Wigand, Johann: De generatione Filii Dei, 1590 – nr. 13.)

OCLC 245966162

ClujAcad B 1478

14.

Eber, Paul: Calendarium historicum

Vitebergae, haeredes Georgii Rhau, 1559

8°, f. [16] + p. 432 + f. [28]

Legătură din piele pe tăblii de carton, sec. XVI.

Coperta I exterior: 1562

Coperta I interior: Fac duce, cuncta Deo, [...] et virtute.

---

⁶⁷ Descifrare posibilă: Paulus Pauli Birthalbinus. Paulus Pauli s-a înscris în 1568 în Gimnaziul Evanghelic din Brașov, a studiat în Wittenberg (1571), ulterior a fost rector (1575) la Brașov (Wagner, *Die Pfarrer*, 123).

⁶⁸ Vasil Argiu a fost notarul satului Inoc în anul 1866 (XXVI. Plenipotintia. *Federațiunea* I. 1868 nr. 68. p. 268).

And. Malberti⁶⁹ Agneth[ae] 1653.

Pagina de titlu: Andreas Malbertus Omlaschen[sis]⁷⁰ A[nn]o 1665 die 11 Apr[ilis] Cibinii.

Ștampilă: J. M. MOLDOVANU in BLASIU.

Forțaț 1r–2v: Însemnări în limba latină.

Însemnări datate în limba latină, germană și maghiară.⁷¹

VD16 E 18

ClujAcad B 6632

15.

[Estienne, Robert – Osiander, Andreas]: In Evangelium secundum Matthaeum, Marcum et Lucam commentarii

[Genevae], Robertus Stephanus, 1553

2°, f. [18] + 312 + 38

Coligat 2. (Coligat 1: Musculus, Wolfgang: In Euangelistam Matthaeum commentarii, 1551 – nr. 36.)

GLN-1908

ClujAcad B 4756

16.

Grynaeus, Johann Jacob: Monumenta S. Patrum orthodoxographa

Basileae, [Heinrich Petri, 1569]

2°, f. [46] + p 398 + p. 1–924 (lipsesc paginile 925–2064.)

Legătură din piele pe tablă de lemn cu încuierii, sec. XVI.

Inscripție pe cotor: MONUMENTA Sancta Patrum.

Coperta I interior: In catalogo bibliothecae Solgeri, part. I. p. 52 n. 536–538 occurrunt orthodoxographae Patrum Graeco-Lat. monumenta per Io. Heroldum, Bas[ileae] 1555 et praesentis operis tomi II adeoq[ue] tria volumina, quae simul rarerent sunt obvia. (Ut primum, ita duo posteriora separatim opus constituunt, et haec sunt illius repetita, et auctior editio.) Vocatur ibi. Opus praestantissimum, et quovis pretio dignum, quin imo etiam rarissimum, Vid. Vogtii catal. libr. rarior. p. 50, ubi haec editio tomi II. constans non memoratur.

Forțaț 1r: Johann Gottlob Koch.⁷² 1761 Const 2 rh.

M. Zwicker E. Auct. Reichardt 1804.

Ștampilă: BIBLIOTECA CENTRALA ARHIDIECEZANA BLAJ. Provine din BIBLIOTECA T. Cipariu.

Ștampilă: BIBLIOTECA CENTRALA BLAJ.

---

⁶⁹ Andreas Malberti sen. s-a născut în 1609 la Agnita, în 1625 s-a înscris în gimnaziul din Sibiu, a fost învățător (1631–1635), cantor (1635–1639) și predicator (1639–1641) la Sibiu, mai târziu preot în Amnaș (1641–1653) și Agnita (1653–†1661) (Wagner, *Die Pfarrer*, 237).

⁷⁰ Andreas Malberti jun. s-a născut în Amnaș, în 1676 s-a înscris în gimnaziul din Sibiu, a studiat în Wrocław (Breslau) (1678) și Wittenberg (1682), a fost învățător (1687–1689) și predicator (1689–1691) la Sibiu, preot la Hamba (1691–1704) și Slimnic (1704–†1714) (Wagner, *Die Pfarrer*, 237).

⁷¹ Ediția însemnărilor este în curs de apariție în revista *Lymbus*.

⁷² Johann Gottlob Koch a fost teolog și numismat german. Perioada de activitate: 1744–1757 (<https://data.cerl.org/thesaurus/cnp01280944>).

Forzaț iv: M. Johann. Haselmayer⁷³ Eferdinganus Austriacus. Mansurum Justus Habebit!
Pagina de titlu: Cum iudicio legend[us] hic liber ne q[uo]d p[rae]ferat[us] Scripturae S[acrae]
quae et antiquissima e[st] et indubitata veritas.
Ștampilă: TIMOTHEU CIPARIU.

VD16 G 3788
ClujAcad B 4257

17.

[Gwalther, Rudolf: In Acta Apostolorum homiliae]

[Tiguri, Officina Froschoviana, 1586]

2°, f. [14–24] + 1–226 + 229–290 + [1] (lipsește: [f. 1–13], f. 227–228)

Coligat 1. (Coligat 2: Gwalther: In ... epistolam ad Romanos homiliae, 1590 – nr. 18., Coligat 3: Ibid:

In priorem ... ad Corinthios epistolam homiliae, 1588 – nr. 21., Coligat 4: Ibid: In posteriorem ...
ad Corinthios epistolam homiliae, 1588 – nr. 22.)

Legătură din piele pe tăblii de carton, sec. XVI, deteriorat.

Coperta I exterior: [...] H / 1596.

Coperta I interior: S. D. B. 1851.

[f. 14r.]: Ștampilă: BIBLIOTECA CENTRALA ARHIDIECEZANA BLAJ. Provine din BIBLIOTECA
Basilitana.

Marginalii din sec. XVII.

VD16 W 1080
ClujAcad B 602/a

18.

Gwalther, Rudolf: In D. Pauli apostoli epistolam ad Romanos homiliae

Tiguri, Officina Froschoviana, 1590

2°, f. [20] + 227

Coligat 2. (Coligat 1: Gwalther: In Acta Apostolorum homiliae, 1586 – nr. 17., Coligat 3: Ibid: In
priorem ... ad Corinthios epistolam homiliae, 1588 – nr. 21., Coligat 4: Ibid: In posteriorem ... ad
Corinthios epistolam homiliae, 1588 – nr. 22.)

VD16 W 1089
ClujAcad B 602/b

19.

Gwalther, Rudolf: In evangelium Jesu Christi secundum Ioannem homiliae

Tiguri, Christophorus Froschoverus, 1565

2°, f. [16] + 408 + [1]

Coligat 1. (Coligat 2: Gwalther: In Ioannis apostoli & evangelistae epistolam canonicam, 1562 – nr.
20.)

Legătură pe tablă de carton cu cotor din piele, sec. XVIII.

Inscripție pe cotor: GVALT[!] IN IOHAN / EVANGELIST.

---

⁷³ Johann Haselmayer a fost preot protestant în localitățile austriece Enns și Pühra, de unde a fost alungat, în 1627 trăia deja în exil, iar în 1634 era preot în localitatea Alach lângă Erfurt (<https://data.cerl.org/thesaurus/cnp00421729>).

Coperta I interior: Ștampilă: BIBLIOTECA CENTRALA ARHIDIECEZANA BLAJ.

Pagina de titlu: Bartholomaeus Molitoris Stutgartinus⁷⁴ [sec. XVII.]

Est ex libris Joannis K. Szeghalmi⁷⁵ p[ro] t[empore] Ministri Ecc[lesi]ae Ref[ormatae] Zebesiensis. Mutuatus est hic Liber pro aliis. [sec. XVIII.]

Legitimus possessor hujus Libri Andreas Huszti.⁷⁶

Michaelis Dobrai⁷⁷ 1781 April. Compacti[...] a 204 dr., 1782

Dobray Ároné⁷⁸ 1805. Kereszt[esini] Ex B[ibli]o[t]h[eca] Patris.

Nunc Georgii Campianu⁷⁹ mpr. Parochi Gr[aeco] C[atholici] Zabraniensis S[anctae] Sedis Consistorialis Lugosiensis Assessor[is] 1865.

Pagina de titlu v: Verus possessor huius libri est Georgius Campianu mpr. Parochus GrC. Zabranienensis et Sanctae Sedis Consistorialis Assessor 1865.

f. 94v: Pastor Bonus fuit bonae memoriae Reverendus Dnus Joannes Szeghalmi. [sec. XVII–XVIII] Marginalii în limba latină și maghiară, sec. XVII.

VD16 W 1037

ClujAcad B 18694

20.

Gwalther, Rudolf: In Ioannis apostoli & evangelistae epistolam canonicam

Tiguri, Christophorus Froschoverus, 1562

2°, f. [6] + 94

Coligat 2. (Coligat 1: Gwalther: In evangelium Jesu Christi secundum Ioannem homiliae, 1565 – nr. 19.)

VD16 W 1097

ClujAcad B 18695

---

⁷⁴ Bartholomäus Molitor (1642–1696) a fost călugăr iezuit, profesor de teologie în Bamberg (1679–1683) și Würzburg (1683–1696) (Ludwig K. Walter, *Bildung – Universität – Theologie*, 106–107).

⁷⁵ János K. Szeghalmi s-a înscris în 1683 în Colegiul Reformat din Debrețin, a fost preot la Sebiș (jud. Arad) (István Szabadi, *Intézménytörténeti források a Debreceni Református Kollégium Levéltárában*. Debrecen: Tiszántúli Református Egyházkerület, 2013, 334, 338).

⁷⁶ András Huszti s-a înscris în 1718 în Colegiul Reformat din Aiud, a continuat studiile la Cluj (?–1726) și Frankfurt an der Oder (1727–1728), a fost profesorul jurisprudenței în Colegiul Reformat din Cluj (1732–1749), dar a fost înlăturat din cauza viziunilor teologice heterodoxe, în 1749 s-a convertit la catolicism și a devenit rechizitor în cadrul Capitlului din Alba, a murit în 1755 (Szabó – Szögi, *Erdélyi peregrinusok*, 232).

⁷⁷ Mihály Dobrai s-a născut în Sănnicolau de Munte, s-a înscris în 1751 în Colegiul Reformat din Debrețin, a fost preot în Episcopia Bihor (1764–1772) și Berekböszörmény (1772–1801) (Szabadi, *Intézménytörténeti*, 452; Arhiva Eparhiei Reformate Transtibiscane Fond I. 8. Date biografice ale preoților Bisericii Reformate Maghiare).

⁷⁸ Áron Dobrai este fiul lui Mihály Dobrai, s-a născut la Berekböszörmény, s-a înscris în 1791 în Colegiul Reformat din Debrețin, a fost preot la Biharkeresztes (1802–1818) și Komádi (1818–1829) (Szabadi, *Intézménytörténeti*, 757; Arhiva Eparhiei Reformate Transtibiscane Fond I. 8. Date biografice ale preoților Bisericii Reformate Maghiare).

⁷⁹ George Câmpeanu a fost preot greco-catolic în Coșarii (1848–1860) și Zăbrani (1860–1880) (*Dieceza Lugosului. Șematism Istoric*. Lugos: Ioan Virányi, 1903, 259, 274).

21.

Gwalther, Rudolf: In priorem D. Pauli apostoli ad Corinthios epistolam homiliae
Tiguri, Officina Froschoviana, 1588

2°, f. [18] + 272

Coligat 3. (Coligat 1: Gwalther: In Acta Apostolorum homiliae, 1586 – nr. 17., Coligat 2: Ibid: In ...
epistolam ad Romanos homiliae, 1590 – nr. 18., Coligat 4: Ibid: In posteriorem ... ad Corinthios
epistolam homiliae, 1588 – nr. 22.)

VD16 W 1104

ClujAcad B 602/c

22.

Gwalther, Rudolf: In posteriorem D. Pauli apostoli ad Corinthios epistolam homiliae
Tiguri, Officina Froschoviana, 1588

2°, f. [14] + 1–143 (lipsește f. 144.)

Coligat 4. (Coligat 1: Gwalther: In Acta Apostolorum homiliae, 1586 – nr. 17., Coligat 2: Ibid: In ...
epistolam ad Romanos homiliae, 1590 – nr. 18., Coligat 3: Ibid: In priorem ... ad Corinthios epis-
tolam homiliae, 1588 – nr. 21.)

VD16 W 1108

ClujAcad B 602/d

23.

[Hyperius, Andreas: In D. Pauli ad Romanos epistola exegema]

[Marpurgi, Kolbe–Braubach, 1549]

80, f. 6–130 + [1] (lipsesc f. 1–5.)

Coligat 1. (Coligat 2: Brenz, Johannes: Explicatio epistolae Pauli ad Galatas, 1548 – nr. 10., Coligat
3: Brenz, Johannes: Explicatio Epistolae Pauli Ad Philippenses, 1548 – nr. 11.)

Legătură din hârtie marmorată pe tăblii de carton, sec. XVIII.

Inscripție pe cotor: Joannis Brentii / Commentatio[!] in Epl. Pauli.

Fozaț v: Ștampilă: BIBLIOTECA CENTRALA ARHIDIECEZANA BLAJ. Provine din BIBLIOTECA
Basilitana.

VD16 G 1414

ClujAcad B 13521

24.

Hyperius, Andreas: Topica Theologica

Basileae, Officina Oporiana, 1573

8°, p. 288 + f. [15]

Coligat 1 (Coligat 2: Dietrich, Konrad: Institutiones rhetoricae, 1622 – VD17 1:620294B, Coligat 3:
Dietrich, Konrad: Institutiones oratoriae, 1626 – VD17 1:620308D)

Legătură din pergament pe tăblii de carton, sec. XVII.

Copertă I interior: Însemnare ștearsă.

S. D. B. 1851.

Ștampilă: BIBLIOTECA CENTRALA ARHIDIECEZANA BLAJ. Provine din BIBLIOTECA Basili-
tana.

Pagina de titlu: Mosis Nándra.⁸⁰

S. D. B. 1851.

VD16 G 1430

ClujAcad B 61

25.

Jon, François du: De theologia vera

Lugduni Batavorum, Franciscus Raphelengius, 1594

8°, p. 174 + [2]

Coligat 1. (Coligat 2: Jon: Ecclesiastici sive de natura et administrationibus ecclesiae Dei, 1581 – nr. 27., Coligat 3: Jon: De politiae Mosis observatione, 1593 – nr. 26., Coligat 4: Ibid: Examen enuntiationum et argumentationum, 1596 – nr. 28., Coligat 5: Ibid: In epistolam S. Iudae Apostoli perbreves notae, 1584 – nr. 29.)

Legătură din pergament pe tăblii de carton, sec. XVI.

Copertă I exterior: S N D [Stephanus N. Decius] / 1598.

Forzaț 1r: Ștampilă: BIBLIOTECA GIMNASIULUI GR. CAT. DIN BLAJ.

Pagina de titlu: Steph. Decius.⁸¹

Marginalii în limba latină, sec. XVII.

USTC 423372

ClujAcad B 6288

26.

Jon, François du: De politiae Mosis observatione

Lugduni Batavorum, Franciscus Raphelengius, 1593

8°, p. [32] + 140 + [4]

Coligat 3. (Coligat 1: Jon: De theologia vera, 1594 – nr. 25., Coligat 2: Ibid: Ecclesiastici sive de natura et administrationibus ecclesiae Dei, 1581 – nr. 27., Coligat 4: Ibid: Examen enuntiationum et argumentationum, 1596 – nr. 28., Coligat 5: Ibid: In epistolam S. Iudae Apostoli perbreves notae, 1584 – nr. 29.)

USTC 423201 – ép

ClujAcad B 6290

27.

Jon, François du: Ecclesiastici sive de natura et administrationibus ecclesiae Dei

Francofurti, Andreas Wechelus, 1581

8°, p. 208

Coligat 2. (Coligat 1: Jon: De theologia vera, 1594 – nr. 25., Coligat 3: Ibid: De politiae Mosis observatione, 1593 – nr. 26., Coligat 4: Ibid: Examen enuntiationum et argumentationum, 1596 – nr. 28., Coligat 5: Ibid: In epistolam S. Iudae Apostoli perbreves notae, 1584 – nr. 29.)

---

⁸⁰ Mózes Nándra a fost moșier reformat în comitatul Hunedoara, cu domenii în Băcia și Clopotiva (Buzogány – Ősz, *A hunyad-zarándi*, I. 151, II. 246).

⁸¹ István Decsi de Baranya (–1631) s-a înscris în 1589 în Colegiul Reformat din Debrețin, a fost rector la Bodrogkeresztúr (1595), a studiat în Wittenberg (1597) și Heidelberg (1598), a fost preot la Baia Mare (1603–) și Oradea (1613–1631), protopop de Bihor (Szabó – Tonk, *Erdélyiek egyetemjárása*, 254; Heltai, *Adattár*, 273–274).

VD16 D 2884
ClujAcad B 6289

28.

Jon, François du: Examen enuntiationum et argumentationum
Lugduni Batavorum, Franciscus Raphelengius, 1596

8°, p. 223 + [1]

Coligat 4. (Coligat 1: Jon: De theologia vera, 1594 – nr. 25., Coligat 2: Ibid: Ecclesiastici sive de natura et administrationibus ecclesiae Dei, 1581 – nr. 27., Coligat 3: Ibid: De politiae Mosis observatione, 1593 – nr. 26., Coligat 5: Ibid: In epistolam S. Iudae Apostoli perbreves notae, 1584 – nr. 29.)

USTC 423691
ClujAcad B 6291

29.

Jon, François du: In epistolam S. Iudae Apostoli perbreves notae
Antverpiae, Gillis van der Rade, 1584

8°, f. 79

Coligat 5. (Coligat 1: Jon: De theologia vera, 1594 – nr. 25., Coligat 2: Jon: Ecclesiastici sive de natura et administrationibus ecclesiae Dei, 1581 – nr. 27., Coligat 3: De politiae Mosis observatione, 1593 – nr. 26., Coligat 4: Jon: Examen enuntiationum et argumentationum, 1596 – nr. 28.)

USTC 440865
ClujAcad B 6292

30.

Luther, Martin: De votis monasticis
Basileae, [Adam Petri], 1522

4°, f. [67]

Legătură din pânză pe tablă de carton, sec. XIX, probabil a făcut parte dintr-un coligat din sec. XVI.

Inscripție pe cotor: Lutheri / De / votis / Mon.
Pagina de titlu: Ștampilă: TIMOTHEU CIPARIU.
Marginalii în limba latină, sec. XVI.

VD16 L 7323
ClujAcad B 2754

31.

Luther, Martin – Weller, Hieronymus: In evangelia dominicalia explicationes. Ennarationum in epistolas simul et Evangelia Dominicalia ... epitome

Basileae, Joannes Oporinus, [1557]

8°, p. 616

Legătură din piele pe tăblii de carton, sec. XVI.

Copertă I exterior: 1557.

Copertă I interior: Andreas a Berg. [sec. XVI.]

Forzaț 1r: Ex Libris N. Me. Nicolai.⁸²

Ștampilă: Biblioteca Basilitana.

Forzaț 1v: Suis annumerat Libris Johannes Falck⁸³ mpra. Pastor KisLudosiensis. [sec. XVIII.]

Pagina de titlu: S. D. B. 1851.

Marginalii în limba latină, sec. XVII.

VD16 ZV 15874

ClujAcad B 208

32.

Luther, Martin: Thesaurus explicationum omnium articulorum ac capitum ... doctrinae Christianae Francofurti ad Moenum, Thomas Rebartus et Stephannus Feierabendt, 1566

2°, f. [10] + p. 856 + f. [1–2.] (lipsesc f. [3–16.]

Legătură din piele pe tăblii de lemn cu părți din încuitori, sec. XVI.

Copertă I interior: Listă de datorii în limba maghiară, sec. XVII.

S. D. B. 1851.

Forzaț 1r: Sum ex libris Steph. Seiw[ert] Zeidnen[is] emptus d. 25 anno 1620 Claudiop[oli].

Perveni ad manus Simonis Thellman⁸⁴ Anno 1717.

Volár Juon Gambutzi ember tartozik cseresnyével. [sec. XVII.]

NB. A Kolosvári szederjes posztóból Szepesi uram, n[agy]laki szabó által csinált nadrágot 3-a Julii hoztam haza. [sec. XVIII.]

Forzaț 1v: Hunc librum mihi donavit M. Noha Freudeman Spand.⁸⁵ Sup[er]intendens Ecl[esi]ae Quuerfurd p[ro] explicatione Hebraeae grammatices M. Johannis Hutnerii et aliquot psal-mor[um] examine A[nno] [15]72 5 Feb[ruarii].

A[nno] 1783 die 13-a Junii attam Áts Pálnak egy krajtzár híjján négy márvásokat, feleségének annakelőtt flor. r. 1. *Solvit*.

A[nno] 1783 perselypénz dr. 45 ½.

Însemnări despre botezul unor copii din anul 1783.

Pagina de titlu v: Ștampilă: BIBLIOTECA CENTRALA ARHIDIECEZANA BLAJ. Provine din BIBLI-OTECA Basilitana.

Însemnări manuscrise rupte.

---

⁸² Melchior Nicolai (1578–1659) a studiat la Tübingen, a fost preot capelan în Sitte, Adelberg și Weiblingen, preot în Stetten und Marbach, mai târziu profesor de teologie la Universitatea din Tübingen (1619–1625, 1631–1649), prelat în Lorch (1625–1628) și Adelberg (1628–1629), respectiv prepozit în Stuttgart (1649–1659) (<https://www.deutsche-biographie.de/sfz71773.html>).

⁸³ Johann Falk s-a născut la Orăștie, a fost preot la Ocna Sibiului (?–1790), Gusu (1790–1806) și Berghin (1806–1807). (Arz, *Die Pfarrer*, 37, 12, 172).

⁸⁴ Simon Thellmann s-a născut în Valea Viilor, a fost cantor în Gimnaziul Evanghelic in Mediaș, predicator în Richiș (1692) și preot la Șoala (1692–1727) (Wagner, *Die Pfarrer*, 296).

⁸⁵ Noah Freundemann a fost preot lutheran și superintendent în Querfurt (1571–1591). (Karl Gottlob Dietmann, *Die gesamt der ungeänderten Augsp. Konfession zugethane Priesterschaft in dem Churfürstentum Sachsen*. Vol. I/3. Dresden – Leipzig: Sigismund Ehrenfried Richter, 398–399).

p. 858: Opus hunc vero praestantissimum diligenter perlegere incepti 30-a Julii anni 1798 finiviq[ue] lectionem Deo juvante ob varios occupationes 29-a Julii anni jam adnotati. Josephus G. Kovásznai⁸⁶ mpr. ecclesiae orthodoxae Hariiensi ecclesiastes.

[f. 1v.]: Poezie de paște din 1809, scrisă de Kovásznai pentru un student din Aiud.

Coperta II interior: Ab An[n]o 1766 possidet Samuel ErsekUjvari.⁸⁷

Marginalii în limba latină, sec. XVI–XVII.

VD16 L 3512

ClujAcad B 2082

33.

Melanchthon, Philipp: Examen theologicum, pars 1.

Neostadii, Matthaues Harnisch, 1589

8°, f. [24] + p. 718

Legătură din pergament pictat în verde, sec. XVI.

Coperta I exterior: M A A [Michael Adelphus Albecclesiensis] / 1595.

Coperta I interior: Ștampilă: BIBLIOTECA CENTRALA ARHIDIECEZANA BLAJ. Provine din BIBLIOTECA Basilitana.

Pagina de titlu: Sum ex libris Michaelis Adelphi Albecclesiensis.⁸⁸

VD16 M 3950

ClujAcad B 13660

34.

Melanchthon, Philipp: Loci communes theologici

Lipsiae, Valentinus Papae, 1546

8°, f. [8] + p. 675 + [1] + f. [41]

Legătură din piele pe tăblii de carton, sec. XVIII.

Fotzaț 1r: Ștampilă: BIBLIOTECA CENTRALA ARHIDIECEZANA BLAJ. Provine din BIBLIOTECA T. Cipariu.

Ștampilă: BIBLIOTECA CENTRALA BLAJ.

Pagina de titlu: Ex libris Andreae Unged[...].

Possessio Adami Berke 1772.

Marginalii în limba latină, sec. XVI.

VD16 M 3644

ClujAcad B 3588

35.

Melanchthon, Philipp: Loci praecipui theologici

Vitebergae, Johannes Crato, 1555

---

⁸⁶ József Kovásznai Gotz s-a născut în 1773 la Aita Seacă, a studiat la Odorheiu Secuiesc (1783–1789) și la Aiud (1789–1794), a slujit ca preot în Heria (1794–1799), Hășdat (1799–1801) și Biia (1801–1837) (*Ősz, A Nagyenyedi, 74*).

⁸⁷ Sámuel Érsekújvári s-a înscris în 1759 în Colegiul Reformat din Aiud (Jakó – Juhász, *Nagyenyedi diákok, 166*).

⁸⁸ Michael Adelphus s-a născut la Viscri, a studiat în Brașov (1593) și Frankfurt an der Oder (1594), a slujit ca preot în Băgaciu (1608–1619) (Wagner, *Die Pfarrer, 49*).

8°, p. 434 + f. [51]

Legătură pe tăblii din carton cu cotor din piele, sec. XVIII.

Coperta I interior: Însemnări șterse.

Peculium Francisci Pataki⁸⁹ Anno 1761 Die 4ta Decem[bris] Symbolum: Deus meum refugium Ps. 46.

Pagina de titlu: Valamikepen a jo tanulo. [sec. XVIII.]

Monast. Balasf. Ssmae Trinitatis O. M. B. SS. T. [sec. XVIII.]

Pagina de titlu v: Rugăciune în limba română cu litere chirilice.

[f. 50v.]: Monast[eri] Balasf[alviensis] S[anctis]s[i]mae Trinitatis. [sec. XVIII]

[f. 51r.]: Rugăciune în limba română cu litere chirilice.

[f. 51v.]: Hic liber est meus testis est dius quis illum querit nomen hic errit Gabrielis Pintye Anno 1769.

Text în limba maghiară despre împrumutul cărții, care atestă că volumul era pe la mijlocul secolului XVIII. la Blaj.

Coperta II interior: Est Gabrielis Pintye Anno 1769 die [...]

VD16 M 3657

ClujAcad B 219

36.

Musculus, Wolfgang: In Euangelistam Matthaeum commentarii

Basileae, Ioannes Hervagius, [1551]

2°, f. [14] + p. 621

Coligat 1. (Coligat 2: [Estienne–Osiander]: In Evangelium secundum Matthaeum, Marcum et Lucam commentarii, 1553 – nr. 16.)

Legătură din piele pe tăblii de lemn cu resturi de încuietor, sec. XVI.

Coperta I interior: Ștampilă: BIBLIOTECA CENTRALA ARHIDIECEZANA BLAJ

Pagina de titlu: Georgij Killyeni⁹⁰ A 1639 mpria.

Emerici Barátosi⁹¹ A 1721 26 gbris.

Valentini Maxai⁹² 1758.

Michaelis Pünkösti⁹³ 1771.

Ștampilă: TIMOTEU CIPARIU.

Ștampilă: BIBLIOTHECAE GR. C. BLAS.

Ștampilă: BIBLIOTECA CENTRALA BLAJ.

VD16 M 7285

ClujAcad B 04755

---

⁸⁹ Ferenc Pataki s-a înscris în 1717 în Colegiul Reformat din Târgu Mureș, a studiat în Heidelberg (1726), mai multe date nu se cunosc din biografie (Sándor Tonk, *A Marosvásárhelyi Református Kollégium diáksága 1653–1848*. Szeged: József Attila Tudományegyetem, 1994, 56; Jenő Zoványi, *Adatok a heidelbergi egyetem magyar hallgatóinak névsorához*. In: *Protestáns Szemle* 16 (1904), 113).

⁹⁰ György Killyéni s-a înscris în 1635 în Colegiul Unitarian din Cluj, a studiat în Leiden (1642), a fost lector în Colegiul Unitarian din Cluj (1645–1646) (Szabó – Tonk, *Erdélyiek egyetemjárása*, 75).

⁹¹ Imre Barátosi s-a înscris în 1714 în Colegiul Reformat din Aiud, a fost rector la Turda Veche (1720–1722) și preot la Voivodeni (1722–?) și Ciumbrod (1733) (Ősz, *A Nagyenyedi*, 44).

⁹² Bálint Maksai s-a înscris în 1746 în Colegiul Reformat din Aiud, a fost preot la Vințu de Sus (azi Unirea) (1760–1761) și Sâncrai (1769–1793) (Ősz, *A Nagyenyedi*, 59).

⁹³ Mihály Pünkösti s-a înscris în 1765 în Colegiul Reformat din Aiud, a fost preot în Râul Alb (1771–1776) și Chimindea (1777–1784) (Buzogány – Ősz, *A hunyad–zarándi*, II. 493).

37.

Possel, Johann: Evangelia et epistolae, quae diebus dominicis et festis sanctorum ... proponi solent Witebergae, [Ioannes Crato], 1572

8°, f. [150]

Coligat 1. (Coligat 2: Possel: Syntaxis liguae graecae, 1575 – nr. 38.)

Legătură din piele pe tăblii de carton, sec. XVI.

Pagina de titlu: [15]74 Petrus Kloßman[n]us Olomucensis aequo me iure tenet.

Ștampilă: TIMOTHEU CIPARIU.

VD16 E 4339

ClujAcad B 6038

38.

Possel, Johann: Syntaxis Lingvae graecae

Witebergae, Iohannes Crato, 1575

8°, f. [84]

Coligat 2. (Coligat 1: Possel: Evangelia et epistolae, 1572 – nr. 37.)

VD16 P 4433

ClujAcad B 6039

39.

Sleidanus, Johannes: Commentariorum de statu religionis

Argentorati, Theodosius Rihelius, 1558

8o, f. [18] + p. 872 + f. [10]

Legătură din pergament, sec. XVII.

Pagina de titlu: Jos. Kovásznai⁹⁴ mpr.

Nr. 70. T. Cipariu mp.

Ștampilă: BIBLIOTECA GIMNASIULUI GR. CAT. DIN BLAJ.

Forțaț 2v: Însemnări economice din anul 1797 în limba maghiară.

VD16 ZV 16828

ClujAcad B 5966

40.

Wigand, Johann: De generatione Filii Dei

Francoforti, Ioannes Spies, 1590

8°, f. [8] + p. 53 + [1]

Coligat 2. (Coligat 1: Althamer, Andreas: Conciliationes locorum Scripturae, 1592 – nr. 1, Coligat 3:

Cogler, Johann: Aliquot obiectiones in epistolam Pauli ad Galatas, 1592 – nr. 13.)

VD16 W 2768

ClujAcad B 1477

41.

Wigand, Johann: Syntagma, seu corpus doctrinae Christi

Basileae, Officina Oporiana, 1585

---

⁹⁴ József Kovásznai – vezi poziția nr. 33.

4°, p. 8 + col 9–1050 + p. [23]

Legătură din pergament pe tăblii din carton, sec. XVI.

Coperta I exterior: W G C⁹⁵ / 1595

Coperta I interior: Sum ex libris Lucae Brennerij⁹⁶ Empt[us]. [sec. XVII.]

S. D. B. 1851.

Forzaț 1r: Successit in possessionem Johannis Szádi. Scire cupis lector librum quis possidet istum / En tibi subscriptum nomen utrum[ue] meum. Johannis Szádi Anno 1766.

S. D. B. 1851.

Ștampilă: BIBLIOTECA CENTRALA ARHIDIECEZANA BLAJ. Provine din BIBLIOTECA Basilitana.

Pagina de titlu: Ex libris Josephi Csiszér⁹⁷ ab Anno 1764 Die 24. 8br[is].

S. D. B. 1851.

Forzaț 2v: In Anno 1763 Mense Augusto Komárom a felettébb való földindulás miatt elromlott egészen, és ugyanazon esztendőben Posonba a Dunáról igen sok szárnyas hangya mégyen bé, a várost megszállotta olly bővséggel, hogy az emberek mintegy szárközépig jártanak benne, azután fél óra múlva ismét kimenvén a Dunára, felbogott[?] Béts felé, hová mentenek, senki nem tudhattya. N[ota] b[ene]: Amelley földindulás Komáromot elrontotta, az Győrben, Posonban és Bétsben is elhatván, Bétsbe kárakat is tett.

VD16 W 2878

ClujAcad B 1312

---

⁹⁵ Descifrare posibilă: Wolphgang Gebbelius Coronensis. Wolfgang Göbel s-a născut în Brașov, a studiat în orașul natal (1593) și în Frankfurt an der Oder (1594–1596), a fost rector la Brașov (1597–1601) și preot la Măieruș (1601–1602), Vulcan (jud. Brașov) (1602–1603) și Feldioara (1603–1613) (Wagner, *Die Pfarrer*, 66).

⁹⁶ Lukas Brenner a fost predicator la Măieruș (1622) (Wagner, *Die Pfarrer*, 151).

⁹⁷ József Csiszér s-a înscris în 1760 în Colegiul Reformat din Aiud, a fost rector la Bățanii Mari (1767–1769), preot la Bățanii Mici (1770–1783) și Zagon (1783–1815), protopop în Protopopiatul Orbai (Levente Tóth, *Háromszék református lelkészei és tanítói*. Manuscris în proprietatea autorului, 28).

